

Декларация

Қарақалпақстан Республикасының Мәмлекетлик Суверенитети хаққында.

Қарақалпақстан Автономиялы Совет Социалистлик Республикасының Жоқарғы Кенеси:

Қарақалпақстанның көп милдетли халқының тәғдири ушын тарийхый жуўапкершиликті сезе отырып, оны еркін билдири отырып, СССРдың барлық милдеттери менен халықларының суверенли хуқықтарына ҳүрмет көрсете отырып, хәр бир халықтың өз тәғдирин өзи белгилеў бойынша ажыралмас хуқықына тийкарлана отырып, Қарақалпақстан АССРына тийисли ҳәм СССРдың, Өзбекстан ССРының ҳәм Қарақалпақстан АССРының конституцияларына қайшы келетуғын бурын қабыл етилген актлерди қайта көреп шығыў ҳаққында Өзбекстан ССР Жоғарғы Кенесине мүрәжәт ете отырып, халықларды сиясий, экономикалық, социаллық ҳәм руýхый раýажландырыўға, Аралдың қурып баратырганлығынан келип шыққан экологиялық машқалаларды шешиүге ғамкорлық ете отырып, экологиялық апатышылықтың нағыз орайында жасаўшы автономиялы республика пухараларының оғада төмен турмыс дәрежесин есапқа ала отырып, СССР федерациясының субъекти сыпатында Қарақалпақстан мәмлекетлик Суверенитетин жәриялайды ҳәм оны Суверенли Қарақалпақстан Республикасы етип қайта дүзеди.

Қарақалпақстан Республикасы менен СССР, Өзбекстан ССР арасындағы қатнасықтар, шәртнамалар ҳәм келисімлер тийкарында қуылады.

1. Қарақалпақстан Республикасы дүзилген шәртнамалар тийкарында Өзбекстан ССРына ҳәм СССРға ықтыярлы берилетуғын хуқықлық ўәкиллдерден басқа мәмлекетлик ҳәkimиятқа өз аймағында толық ийе болады. Республика өзинин мәмлекетлик дүзилисинг, ҳәkimшилик-аймақтық бөлинүйин мәмлекетлик ҳәkimият ҳәм басқарыў уйымлары системасын, сондай-ақ судты, арбитражды ҳәм прокурорлық бақлаў шөлкемлестириў ислерин өз бетинше белгилейди.

2. Қарақалпақстан Республикасында мәмлекетлик ҳәkimият ҳәм нызам шығарыў, атқарыўшы ҳәм суд уйымларына бөлистириў принципине муýапық әмелге асырылады.

-Қарақалпақстан Республикасының Жоғарғы Кенеси Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик ҳәkimиятының жоқары уйымы болып табылады, ол өз жумысында нызам шығарыў, бийлик етиў ҳәм қадағалаў ўазыйпаларын әмелге асырады.

-Қарақалпақстан Республикасының Министрлер Кеңеси Қарақалпақстан Республикасының Мәмлекетлик ҳәkimиятының жоқарғы атқаруышы ҳәм бийлик етиүши уйымы болып табылады.

-Қарақалпақстан Республикасының Жоқарғы Суды Қарақалпақстан Республикасының Жоқарғы Суд уйымы болып табылады.

-Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Совети тайынлайтуғын Қарақалпақстан Республикасының прокуроры нызамлардың саррас ҳәм бир қыйлы орынланыўын жоқары дәрежеде бақлап отырады.

3. Қарақалпақстан Республикасының көп милдетли халқы оның мәмлекетлик Суверенитетинин ўәкили ҳәм дәреги болып табылады. Халық Республиканың Конституциясы ҳәм тийкарында тиккелей және халық депутатларының Кеңеслери арқалы мәмлекетлик ҳәkimиятты иске асырады. Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик ҳәkimиятын толық бийлигин пайдалана отырып, халықтар дослығын беккемлейди.

4. Қарақалпақстан аймағында өзиниң ықтыйрына берилген мәселелер бойынша Қарақалпақстан Республикасының Конституациясының ҳәм нызамларының ұstemлиги белгиленеди. Егер СССРдың ҳәм Өзбекстан ССРның ҳуқықтық ўәкиллери шегинен шығып кетсе ҳәм Қарақалпақстан Республикасының ҳуқықтарын бузатуғын болса, Республика СССРдың ҳәм Өзбекстан ССРның нызамларының, СССР ҳәм Өзбекстан ССР уйымларының басқа да актлеринин, шәртнамаларының ҳәрекет етиүин тоқтатыўға ҳәм оларға наразылық билдириўге хақылы.

5. Қарақалпақстан Республикасы пухараларының Конституциялық ҳуқықтарын, еркинликтерин ҳәм мийнетлерин, меншик қатнасықтарын әмелге асырыў тәртибин, халық хожалығына ҳәм социаллық мәдений қурылышқа басшылық етиүди, сыртқы экономикалық жұмысты шөлкемлестириўди, соның ишинде еркин кәрханашылық зоналарын, бюджетлик-финанс системасын мийнетке ҳақы төлеў ҳәм баذا қойыў, салық салыў, қоршап турған орталықты қорғаў ҳәм тәбийи қорлардан пайдаланыў ислерин нызам менен ретлестириўди өз бетинше әмелге асырады.

6. Қарақалпақстан Суверенли Республикасының аймағы бирден-бир бөлинбес аймақ болып табылады ҳәм Республика Жоғарғы Кеңесинин және оның халқының келисімісиз өзгертилмейди. Жер, оның қазылма байлықтары, өсімдіклер ҳәм ҳайуанатлар дүньясы, басқа да тәбийи қорлары, сондай-ақ Республиканың аймағында дүзилген пүткіл экономикалық, илимий техникалық ҳәм мәдений потенциал Қарақалпақстан Республикасының айрықша меншиги, оның Суверенитетинин материаллық тийкары болып табылады.

- 7. Қарақалпақстан Республикасы ССРдан ҳәм Өзбекстан ССРнан шығыў хуқықын өзинде қалдырады.**
- 8. Қарақалпақстан Республикасы өзиниң пұқаралығына ийе болады, Республика пухаралары соның менен бир үақытта Өзбекстан ССРның ҳәм ССРдың пухаралары болып табылады.**
- 9. Қарақалпақстан Республикасы өзиниң мәмлекетлик символикасын, гербин, байрағын, гимнин белгилеп алады.**
- 10. Қарақалпақстан Республикасы аймағында Қарақалпақ тили мәмлекетлик тил болып табылады. Қарақалпақстан өз аймағында Республикада жәм болып жайласқан барлық халықтардың ана тиллерин, соның ишинде милдетлер аралық қатнасық тили болған рус тилиниң еркін ислеўи ҳәм раўажланыўы ушын барлық жағдайларды тәмийинлейди.**
- 11. Мәмлекетлик Суверенитети ҳаққында усы Декларация Суверенли Қарақалпақстан Республикасының жаңа Конституциясын ислеп шығыў, оның нызамларын раўажландырыў ушын тийкар болып табылады.**
- 12. Суверенли Қарақалпақстан Республикасының жаңа Конституциясы, басқа да нызамлары ҳәм нормативлик актлері қабыл етилгенге дейин, Қарақалпақстан аймағында Қарақалпақстан АССРның, Өзбекстан ССРның ҳәм ССРдың бурын қабыл етилген конституциялары ҳәм нызамлары ҳәрекет ете береди.**

*1990-жылы 14-декабрьде Қарақалпақстан Республикасының Жоқарғы Кеңесиниң 4-сессиясында қабыл етилди. Нөкис қаласы. 186 депутат қол қойды.
Өзбекстан ССР наң бөлек шығыў қарары Өзбекстан ССР ҳәм ССР мәмлекеттерине жеткерилиди ҳәм тусиниклер берилди.*

Ислеп шығарылды. Ноябрь Декабрь 1990-жыл, ратификациядан өткизилди 14-декабрьде 1990-жыл. Нөкис қаласы, Қарақалпақстан Республикасында.